

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת בא

אדר

מדוע להודות אם הכל מגיע לי

שמות פ"א (ז) ויקם מקר-זודש על-מצרים אשר לא-ידע את-יוסף: שמות פ"ד (יד) ויזר-אף יקוק במשה ויאמר הלא אהרן אוזיף הלוי ידעתי כי-דבר יד-בר הוא וגם הנה-הוא יצא לקראתך וראך ושמנו בלבנו: (זז) וילך משה וישב אל-יתר וזתנו ויאמר לו אככה זא ואש-ובה אל-אזוי אשר-במצרים וראה העודם זויים ויאמר יתרו למשה כך לשלום: ורא פ"ז (יט) ויאמר יקוק אל-משה אמר אל-אהרן קוזו מטך ונטה-ידך על-מימי מצרים על-נהרותם על-אריהם ועל-אנמיהם ועל כל-מקנה מימיהם ויהידם והיה דם בכל-ארץ מצרים ובעצים ובעצבים: פ"ז (א) ויאמר יקוק אל-משה אמר אל-אהרן נטה את-ידך במטה על-נהרות על-הארים ועל-האנמים והעל את-הצפרדעים על-ארץ מצרים: (ב) ויאמר יקוק אל-משה אמר אל-אהרן נטה את-מטה ותר את-עפר הארץ והיה לכם בכל-ארץ מצרים: בא פ"א (ו) ולכלו בני ישראל לא יזר-כלב לשנו למאיש ועד-בהמה למען תדעון אשר יפלה יקוק בין מצרים ובין ישראל: משפטים פ"כב (כ) ואנשי-קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו: יתרו פ"כ (ב - ג) אנכי יקוק אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על-פני: דברים פרק כג (זז) לא-תתעב אדמי כי אוזיף הוא לא-תתעב מצרי כי-גר היית בארצו:

שאלות:

כאשר נתבונן בפרשיות אלו ובפסוקים שהבאנו יש לשאול כמה שאלות, א: כיצד אומר הפסוק שקם מלך חדש שלא ידע את יוסף היתכן מלך שמלך על מצרים במשך שמונים שנה ובלעדיו לא ירים אדם ידו ורגלו שלא ידע את יוסף בטוח שאין תינוק ותינוקות שלא ידעו ושמעו עליו? ב: כמו כן יש לשאול כיצד אחרי שהסכים משה לשליחות לאחר שחרה השם במשה מבקש ללכת ליתרו לבקש רשותו? ג: עוד יש להתבונן במכות הראשונות נעשו דוקא ע"י אהרון לעומת שאר מכות מדוע? ד: מדוע איכפת לתורה שהאדם ישליך הטרפה לכלב וכי התורה דואגת למזון הבעלי חיים? ה: מדוע בדיברה הראשונה תלה הטעם של אנכי השם בגלל שהוצאתיך ממצרים ולא אנכי שבראתי העולם?

האדם מקבל ומבין שזה דבר מובן מאליו:

אולם רצון התורה בפרשיות אלו לאלפנו אחד מיסודות הנהגת בן אדם לחברו ובן אדם למקום, בהיות ונוהג שבעולם כאשר גודל בבית הוריו שכל הנעשה עבורו הוא כדבר מובן מאליו אינו רואה לעצמו חובה להודות ולהעריך את מה שמקבל ואולי יותר מכך יש לו תביעות ותלונות על יותר, כמו כן ההורים עם בניהם כאשר הבן עושה מעשה טוב ועוזר הדבר מתקבל כדבר מובן מאליו ואין מגיע על כך הערכה, כמו כן בין אדם לאשתו כל מה שהאשה עושה בבית מבשלת מנקה מכבסת וכדומה הכל מובן מאליו ואינו רואה צורך לתת הערכה או תודה על הנעשה וכן ההפך האשה כלפי האיש שהזוג מבין ולקוח הדברים כדבר מוכרח להיות ואין על כך שום תשומת לב והערכה, כמו כן האדם בעסקו כאשר יש עובד טוב אינו זוכה להערכה כיון שמקבל משכורת, וק"ו כאשר מבקש איזה שירות מחברו תמורת שכר האדם מבין שאינו צריך להודות על כך כי אדרבא אני נותן לו שכר, וכן עזה"ד תן לחכם ויוסיף לקח והעיקר שהאדם חושב שהכל מובן מאליו שכך צריך להיות, וזו הטעות הבסיסית שמהווה חורבן ומחלוקת בביתו בחברתו ובעבודתו, ולפחות מאבדת כל מוטיבציה לשפר ולהמשיך בדבר הטוב שנעשה כיון שאין הערכה ולא ביטוי לכך, ולזאת באו פרשיות אלו ללמדנו השקפת התורה מהיא הן בן אדם לחברו והן בן אדם לקונו יסוד היסודות הוא לדעת להכיר טובה ולהוקיר ולהעריך ולהודות על כל הנאה שמקבל ולא לחשוב שהדבר מובן מאליו.

מעשה שהיה עם הגרש"ז להודות על שרות בתשלום:

מסופר על הגרש"ז אויירבך זצ"ל שלאחר פטירתו סיפר נהג מונית שהסיע באופן קבוע את הרב במשך שנים רבות ובכל יום כשנכנס למונית שואל לשלמה ובי"ב וכאשר נפרד ממנו מודה לו על שהסיעו, למרות שבעל המונית עשה לטובת עצמו ואדרבא הגרש"ז"א הוא שעשה לו טובה, כיון שסו"ס נהנה היה מודה כיון שאינו שייך רק למיטיב אלא לזיכוכך נפשו.

אשר לא ידע את יוסף:

ובזה מובן שלכן חז"ל דרשו אשר ידע את יוסף אין הכוונה שלא ידעו והכירו, אלא שכפר בטובת יוסף וסופו כפר בטובת הקב"ה ואמר מי השם אשר אשמע בקולו בהיות ואחד תלוי בשני.

משה חוזר לבקש רשות חותנו:

ומאיך אצל משה למרות שרק לאחר שהקב"ה כעס עליו הסכים להיות שליח ביקש ללכת לבקש רשות מחותנו יתרו, וביארו חז"ל במדרש מפני שכל הפותח דלת לחברו חייב לו את חייו ואינו יכול ללכת בלי בקשת רשות בהיות ואין הדבר מובן מאליו למרות שהוא חתן ביתו ומשה רעה את צאנו בתמורה עדיין חייב להכיר טובה ולתת הערכה על שהכניסו לביתו עד כדי חייו

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

והקב"ה הסכים איתו, ולו יצויר שיתרו לא היה מסכים היית מתעכבת הגאולה, כי אין המטרה מקדשת את האמצעים ואי אפשר לאבד את אצילות הנפש בשביל הגאולה.

אהרון מכה שלושת מכות הראשונות:

ואף מטעם זה הקב"ה ציוה במכות הראשונות שאהרון יכה ולא משה, מאחר ומשה נהנה מהיאור שהונח בו התיבה ומהאדמה אשר טמן בה את המצרי למרות שמדובר על גאולת ישראל ולמרות שמדובר על הדומם היאור והאדמה שאין בהן רגשות, מלמדת אותנו התורה שחייב האדם להרגיל את עצמו להעריך כל הנאה שמקבל ולא יתכן שיכה בהן.

אנכי השם אלוקיך תלה ביציאת מצרים:

ובזה מובן שהקב"ה תלה הדיברה הראשונה ביציאת מצרים ולא בבריאת העולם בהיות ויציאת מצרים מתייחסת במיוחד לעם ישראל שהטיב עימם ועשה להם נסים ונפלאות וחייבים להכיר טובה והערכה לכל מה שנעשה.

לדאוג לתת בשר ללב:

ולכן התורה מצוה לדאוג ולתת הטריפה לכלב בכדי שדע להעריך את לא יחרץ כלב לשונו לבניי ביציאתם ולא לקחת הדברים כמובן מאליו, והפלא הגדול שבשביל אותו פעם נשאר הציוי לדורי דורות, כי הערכת הטוב אינו יחס גומלין.

לא תתעב מצרי:

עוד יותר מכך מלמדת אותנו התורה ומרחיקה לכך להעמיק ביסוד זה שאפילו גר מצרי אסור לתעב ודור שלישי יכול להסתחף לכלל ישראל מטעם כי גר היית בארצו, והרי המצרים החזיקו את ישראל להשתעבד בהן בחינם והעבידו אותם בפרך ועינו אותם בעבודה קשה וללא שום תמורה ומה מקום להעריך אויב כזה, מלמדת אותנו התורה לדעת להפריד בין השיעבוד שזו היית גזירה לבין המציאות שהתגוררו במצרים ונהנו מכך, ועל החלק הזה חייב להודות ולהעריך הגם שנעשה למטרה רעה, מאחר ויסוד ההערכה וההוקרה אינה כפעולת תגמול לעושה אלא כפעולת אצילות נפשו של האדם שידע להעריך כל הנאה שמקבל ולהודות על כך. ומכאן למדו חז"ל במסכת בבא קמא דף צב ע"ב מניין למדו האימרה שרגילים האנשים לומר בור ששתייה ממנו מים אל תזרוק בו אבן, ומבארת הגמרא מלאו לא תתעב מצרי, וביאור הדבר שמשם לומדים שאין הדבר נובע משום יחסי גומלים, כי בודאי לא מגיע לאויב המצרי ששעבד ועינה, אולם מצד המקבל צריך להנהיג את עצמו ולהרגיל את נפשו להעריך ולהוקיר כל הנאה שמקבל. זאת ועוד, אנו למדים מכאן שאותה הערכה לטובה שקיבל אינו נגמר בעושה אלא גם בבני בניו לדורות כמו המצרים למשך הדורות.

מעשה שהיה עם הרי"ף בעניין הכרת הטוב:

וכתב בשיטה מקובצת שם מעשה שהיה עם הרי"ף לראות עד כמה הכיר טובה. וספר רבנו ז"ל על רבו הרי"ף ז"ל שאירע לו ענין זה עם איש אחד ולא רצה לדון אותו כלל כדי שלא ידון אותו במה שיבא לו היזק ממנו ונמנע זה מניעה גמורה, וזה שהוא ז"ל חלה ונכנס אצל אדם אחר במרחץ שהיה לו בביתו ונתנה מהמרחץ הנזכר אחר כך זימן אותו שישב אצלו עד שיבריא וכיבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא. ובהמשך הזמן על האיש שהוא מטה ידו וירד מנכסיו ונשבר בערבונות וזולתם ונתחייב לתת ממון לבעלי חובות וירד עד שהוצרך למכור המרחץ הנזכר ולשום אותו לבעלי חובותיו. ואמר רבנו יצחק ז"ל לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנתהייתי ממנו. ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה כל שכן וק"ו בני אדם המרגישים בהיזק ובתועלת שיהיה זה שנוי לעשותו והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ. וכ"ו ואם היה זה במי שקבל הנאה מבשר ודם כל שכן וק"ו באלוה יתברך שממנו נשפע הטוב הגמור שראוי להודות לו הודאה גמורה ולא יעשה מה שיקניטנו ולא מה שהוא שנוי לו. עכ"ל.

מעשה שהיה עם הגרב"צ אבא שאול זצ"ל:

פעם הגרב"צ אבא שאול נסע עם תלמידיו קצת להתאוורר ובהיות בחוצות נצרכו ללכת להתפלל מנחה חיפשו מקום לתפילה ומצאו בית הכנסת באזור שבקושי יש בו אנשים ואינו פעיל בימות השבוע אלא בדוחק, והנה כאשר נכנסו להתפלל הוציא הגרב"צ מארנקו לעיני תלמידיו שטר של חמישים שקל ושם בקופת בית הכנסת, שאלו תלמידיו מדוע שם כזה סכום הרי בדרך כלל שמים בקופה שקל או כמה שקלים, השיב להם רציית שתלמדו מוסר הרי אנחנו חיפשנו מקום להתפלל ומצאנו בית הכנסת וכעת אנחנו נהנים מהמקום שיכולים להתפלל בו חייבים בהכרת הטוב למקום כי הכרת הטוב אינה ביחס לבני אדם הנותנים בלבד אלא גם כלפי המקום שנהנים ממנו.

מעשה עם מרן הרב ש"ך מחזיר טובה לנכד:

את המעשה אני שמעתי בזמנו בהיותי מתגורר בשיכון ה' בבני ברק שם היית מתקיימת ישיבה קטנה של הרב ברזל ונודע לרב ש"ך שלומד שם בחור שהכיר את הסבתא מתקופתו בישיבה ולכן קרא הרב ש"ך לרב ברזל וביקשו להסדיר אברך טוב שילמד עם אותו בחור חברותא והוא ישלם מבלי שידע מתקופתו וכל חודש שהוא נכנס אליו הוא ישלם את שכרו, שאל הרב ברזל מדוע הרב עושה דבר זה מניין הוא מכיר את הבחור, וסיפר הרב ש"ך כי בהיותו לומד בישיבה היה חי בעוני גדול והיית לו רק חולצה אחת לחול ולשבת ולכן בכל יום שישי היה נאלץ ללכת לנהר להוריד את החולצה לכבסה ולהמתין עד שתתייבש ורק אז יוכל לחזור, והנה פעם הזדמנה הסבתא של הבחור לאותו מקום כאשר ראתה אותי כך ממתין בלי חולצה ושאלה מדוע והסברתי כי זו חולצה יחידה גם לשבת תיכף הביאה לי עוד חולצה כך שנהיה לי חולצה לחול ולשבת, ולכן אני חייב לה הכרת הטוב וכל השנים אני חוקר ודורש למצוא אותה עד שנודע לי כי נכדה לומד כאן ואני חייב הכרת הטוב לכן אני רוצה שתדאג לו ואני ישלם.

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

בן אדם למקום:

ומאותו יסוד שחובת האדם להרגיל את עצמו להיות רגיש לכל דבר שמקבל ולהעריך ולהודות, יוכל האדם להכיר טובה לבוראו על כל החסדים שעושה עימו בכל יום ולא יבין שהכל מובן מאליו ואין על מה להודות, אלא חז"ל מגדירים הדבר עד כדי כך כל הנשמה תהלל שעל כל נשימה ונשימה צריך להודות להשם ולא להבין שלנשום זה דבר המובן מאליו, כי כאשר האדם ילך לבתי חולים ויראה כמה מתמודדים עם כל נשימה ידע להעריך את מערכת נשימתו התקינה, וכמו כן כל חלקי גופו ואבריו אשר מתפקדים באופן תקין עד כמה צריך האדם להעריך ולהודות ללא גבול, וכאשר אנו אומרים **בנשמת כל חי ואילו פינו מלא שירה כים ולשונונו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, וידנו פרושות כנשרי שמים, ורגלנו קלות כאילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך השם אלוקינו ולברך את שמך מלכנו על אחד מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עימנו ועם אבותינו, ולצערנו בתקופה זו אשר הצרות גוברות וכל יום גזרות קשות חדשות אשר נפטרים אנשים תינוקות וצעירים מדברים פשוטים אחד נחנק ואחד לא קם ואחד משפעת או מריאות או נופלים וכדומה הרי שלקום בסדר אינו דבר שמובן מאליו, וכבר לימדנו יעקב אבינו שאמר קטונתי מכל החסדים ומכל האמת כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות, ואם נתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש וכו' שחובת האדם לדעת להעריך כל הנעשה סביבו שאין הדבר פשוט ומובן מאליו, צא וראה כמה לא זכו לאשה ואם כבר זכו כמה לא זכו לפרי בטן ואם זכו לפרי בטן כמה ממורמרים מיוצאי חלציהם שעדיף שלא נבראו, ואם הכל בסדר כמה אינם בקו הבריאות ובכל יום מתמודדים עם הקיום, וק"ו שזוכה לפרנסה אשר רבים רעבים לפת לחם ובגד ללבוש, כי אין החיים דבר שמובן מאליו, ורק כאשר האדם יחנך וירגיל את עצמו לתת דעתו על כל הנאה שמקבל להעריך ולהודות בן אדם לחברו יורגל גם להודות למקום.**

מצוות כבוד את אביך בצד ימין הלוחות:

ובזה יובן מה שמקשים הרי לוחות הברית מחולקים לשני לוחות לוח ימין הן מצות שבן אדם למקום ולוח שמאל הן מצות שבן אדם לחברו, והקשו א"כ מדוע נכתבה הדיברה של כבוד את אביך ואמך בחמש של צד ימין שהן של בן אדם למקום הרי מצוה זו גם כן בן אדם לחברו? אולם בהיות ומצוה זו כתב **בספר החינוך מצוה לג** שהיא מבוססת על אותו יסוד של הערכת כל מה שמקבל ואינו לוקח כדבר המובן מאליו וידע להודות על כך הוא גם היסוד בעבודת השם ואחד משפיע על השני לכן היא שייכת למצות בן אדם למקום. ולזאת אמרו חז"ל הכופר בטובת חברו כפרעה סופו לכפור בטובת הקב"ה כפרעה כנ"ל כי אחד תלוי בשני.

מעשה היה עם פרופסור ינון משערי צדק:

קראתי מעשה שהיה עם פרופסור ינון בשערי צדק מנהל מחלקת זיהומים שפעם הביאו חולה שנעשה לה נקב בקיבה רח"ל והיית סובלת כאבי תופת כמובן הכניסו אותה לניתוח אך עדיין היו לה כאבים עזים בני המשפחה ובפרט אחד הבנים היה מלא טרוניות וטענות על הרופאים מדוע לא מטפלים נכון באמא שהיא עדיין סובלת כל כך ושאל מי האחראי על המחלקה הוא חייב לדבר איתו, ובאמת יצא לו שכאשר הגיע פרופסור ינון הטיח בפניו דברים קשים על ההזנחה וחוסר טיפול לאמא אשר כבר מאושפזת שלושה שבועות והיא עדיין סובלת, לאחר ששמע הפרופסור את הדברים ביקש מהבן להתלוות אליו הלך איתו והוא לקח אתו לאזור השירותים ולא הבין מה הוא עושה אולם הרופא מראה לו ששם על הקיר תלויה ברכת אשר יצר וביקש מהבן שיקרא איתו ביחד מה כתוב בברכה, הבן היה המום כי הרופא נראה חלוני ומה רוצה מהברכה ומראה לו הרופא כי כתוב שהקב"ה ברא את האדם נקבים נקבים חלולים חלולים ואם יסתם אחד מהם או יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת, אמר הרופא אתה מבין מה כתוב כאן הרי אם יפתח אחד מהן אפילו שעה אחת אי אפשר להתקיים ואמא שלך יש לה חור בקיבה וכבר היא חיה פה שלושה שבועות וזה רק אודות לטיפול המסור שמנסים להציל אותה ועדיין יש לך טענות כי אינך יודע להודות לקב"ה על החסד שעושה בכל רגע עם האדם מבחנתי כל נשימה שאדם נושם הוא חסד ונס ולא דבר שמובן מאליו, הבן כמובן היה מאוד המום מאחר והיה בן תורה ולמד מוסר השכל כיצד צריך להסתכל נכון על חסדי הקב"ה בכל רגע עם האדם.

מוסר השכל:

הנלמד מדברנו כי על האדם להחדיר בעצמו הערכה והוקרה והודאה על על טובה והנאה שמקבל בכל צורה וזו הדרך אשר ינהג **עם אשתו** ולדעת לפרגן ולשבח ולהודות על כל פעולה שנעשה עבורו **וכן האשה את בעלה**, ולא לנהל את חיי הנישואין כדבר המובן מאליו אלא להפרות את השמחה והאפשר בבית כאשר כל אחד מעריך ומוקיר כל הנאה ובוזה מרבים שלום והשכינה שורה בביתם. **וכן הבנים עם ההורים או ההורים עם הבנים** חובה להחדיר בבית את התשומת לב לכל טובה והנאה שנעשית מאחד לשני זו דרך לחנך ולהתחנך שאין הדבר מובן מאליו שההורים יעשו כל מה שעושים וצריך להוקיר ולהודות ומאידך ההורים ידעו לשבח את מעשה בניהם ולא לחשוב שזה חובתן כי רק כך יתחנכו להרגיל עצמן להעריך כל דבר שמקבלים, **וכן בחיי החברה או העבודה או קבלת שרות אפילו בתשלום** ידע האדם להביע את הערכתו ולשבח ולהודות על כך ולא דבר המובן מאליו כי יכול להיות אחרת. ובכך האדם יוכל גם בינו למקום לדעת להודות ולהלל את השם על חסדיו ולעבוד את השם בשמחה.

בידידות ואהבה

מרדכי מלכא